

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 19.

V Ljubljani, 15. oktobra 1895.

Leto XII.

Obseg: Napenjanje govedi. — Kako rabiti divji kostanj za živino. — Kisanje zelja. — Lesna gniloba na sadnem drevju. — Migljeji občinam. — Kako se delé in urejajo skupni pašniki, gozdi in enaka skupna zemljišča. — Naši sadni vrtni. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Napenjanje govedi.

Vsled napenjanja govedi trpijo slovenski gospodarji vsako leto mnogo škode. To prihaja od tod, ker ne vedo, kakšna je ta bolezen, in seveda še manj, kako jo je zdraviti. S pričujočim člankom hočemo podati našim gospodarjem korenit pouk, kako se jim je ravnati ob tej goveji bolezni.

Bolezen je ob kratkem taka, da se nabere v vampu vetrovi (plini), kateri se raztezajo in pritiskajo ob vamp. Od pritiska se vamp napne, a vetrovi ne morejo odhajati, in če ni kmalu pomoči ter si ob enem narava sama ne pomaga, mora govedi vamp počiti ali pa žival pogine.

Vzrok tej bolezni je krma. Ako žival povžije krmo, kakeršna v želodcu hitro skipi (zavre), potem se naredi v vampu premnogo vetrov, kateri baš napenjajo. Napenja pa sveža rdeča detelja, zelje, repna cima (perje) itd., zlasti ako je sveža, zelena krma mokra, oparjena od slane ali mraza, ali če se je zgrela na kupu. Tudi napne goved, ako pride gladna na pašo, posebno na mokro ali rosno, ter tam žre prav hlastno.

Na vsak način je treba govedi hitro pomagati, če jo hočemo rešiti in oteti. Pri nas običajno zdravljenje te bolezni je popolnoma napačno, da bolezen še celo pospešuje. Na Gorenjskem puščajo govedi na ušesu, a na

Notranjskem jo po vasi gori in doli podijo, tako da še hitreje pogine. Da je tako zdravljenje napačno, je lahko dokazati. Deni navaden, suh živalski mehur, ki si ga skupaj zmečkal in dobro zavezal, na gorko peč. Na gorki peči se prične mehur napenjati in slednjič je tako napet,

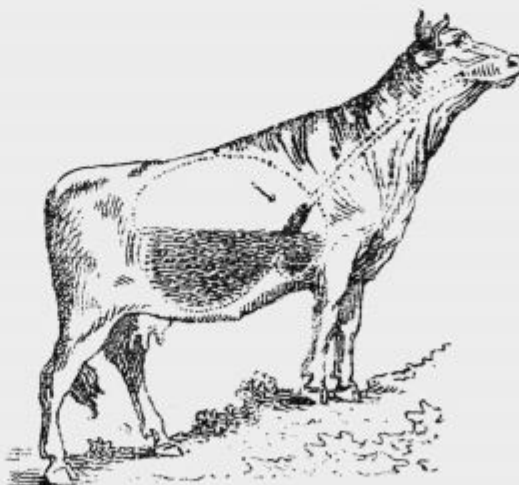
da tudi počí. Zrak se je namreč od gorkote raztegnil v mehurju in ga napel. Ravno tako je tudi napeti govedi. Napeta goved je uže tako vsled bolezni vroča, ako je pa še po vasi podiš ali ji celo puščaš, potem se še bolj razgreje, a vamp se ji širi in večja od raztezajočih se vetrov in naposled počí. Puščati pa govedi na ušesu je uže samo na sebi preneumno, bodisi pri tej ali drugi bolezni.

Zdravi torej tako

le goved, kedar jo napenja: Naredi nemudoma povež od slame, kakeršna rabi snopom v povresla. S to povež obrzdaj govedo ter napravi za rogovoma voz. Dobro je, na mestu, kjer pride povež v gobec, namazati jo s katanom ali s kolomazjo (šmirom). Govedo žveči to povež ter izpušča vetrove skozi požiralnik. Potem polij govedo po vsem životu s prav mrzlo vodo, obdrgni je z vseh stranij s slamo, vodi je počasi sem ter tja, ali pa, če si

Podoba 52.

Podoba 53.

na polju, pelji jo počasi domu. Če napenjanje ne odjenja, vzemi 30 do 40 gramov neugašenega apna, nekaj žlic moke in zmešaj to z enim litrom vode. Vse to daj govedu na enkrat. Še boljše zdravilo je to le: Jajce predri na obeh koncih ter izpihaj iz njega beljak in rumenjak. Zamaši potem eno luknjo bodisi z voskom ali s čim drugim, skozi drugo pa vlij v jajce terpentinovnega olja in jo potem tudi zamaši. Dve taki jajci rini živini tako daleč v grlo ter ji v njem stri, da ji mora požreti. Ta lek je brez slabih nasledkov in izvrstno pomaga.

Napravljanje teh zdravil je pa navadno vselej zamudno, mnogokrat, kadar živinče trdovratno napenja, tudi brezupešno. Vsled tega so izumili naprave (instrumente), s katerimi se da napenjanje precej ozdraviti.

Najboljša taka naprava je požiralnikova cev, ki se tako le rabi. Govedi se vtakne v gobec preluknjan les (glej podobo 52.). Skozi luknjo tega lesa in skozi požiralnik se vtakne požiralnikova cev, kolikor je dolga, doli v vamp. Cev je dolga do poldruga metra. Predno cev rabiš, namaži jo z oljem ali z maslom ali pa s kako drugo mastjo. Da pa cev, kadar je v vampu, ne zaide v krmo, ampak da sega do vetrov, postavi govedo, kadar mu vtikaš cev, s prednjima nogama nekoliko višje (glej podobo 53.). Iz te podobe je tudi razvideti, kako leži vamp v govedi in kako pride požiralnikova cev v vamp.

Vsled vetrovnega pritiska pride včasih nekaj krme v cev. Da se ta krma potrebi iz cevi, pridejana je cevi posebna paličica, s katero se lahko skozi cev podreza. Če pravilno ravnaš s požiralnikovo cevjo, to najbolj in najhitreje odpraviš živinčetu napenjanje. Požiralnikovo cev bi si morala vsaka vas napraviti ob svojih troških, sicer je pa tako cena, da si jo lahko omisli vsak količjak premožen gospodar.

Gospod c. kr. okrajni živinozdravnik in odbornik naše družbe A. Folakovski je pri svojih predavanjih večkrat priporočal požiralnikovo cev ter videl, kako radi jo ljudje naročajo. Cev je dobili pri Hauptnerju v Berlinu, a stane primerno mnogo, česar se naroči le ena. Iz tega vzroka je naša družba na predlog gospoda Folakovskega naročila naenkrat veliko število požiralnikovih cevij in jih sedaj oddaja po 4 gld. 30 kr. eno. Toplo priporočamo, da si vsaka občina, vsaka vas, ali vsaj vsaka podružnica takoj omisli eno požiralnikovo cev.

Kako rabiti divji kostanj za živino.

Žalostna je resnica, da se v našem cesarstvu vsako leto uniči tisoč in tisoč stotov divjega kostanja, namesto da bi se porabil za to ali ono. Čeravno je uže do dobrega dokazano, da je divji kostanj prav dobra živinska klaja, se vendar jeseni še marsikak vrtnar jezi, kako bo ta nadležni sad spravil z vrta. Drugod ga puste ležati po tleh in hodijo po njem, dokler ga ne poteptajo. Ali ni greh zametovati sad, ki se po pravici sme imenovati živinski kruh?

Gospodarji, porabite vsak kostanjček za živino, ker ji je tečna in zdrava piča. Brez posebne priprave, brez troškov morete to storiti; ovcam ga zmlite (šrotajte), goveji živini, posebno pa molznim kravam, ga napravljajte tako le: Poberite divji kostanj in spravite ga na pod ali na kak drug suh in zračen kraj. Da ne plesni, mora se izprva večkrat premetavati. Plesniv kostanj ni za klajo in je celo škodljiv.

Predno pa začnete kostanj rabiti za klajo, vsujte ga v kadi, ktere naj stoje bolj na gorkem, najbolje v hlevu, potem nalijte nanj čiste hladne vode, in namaka

naj se tako dolgo v vodi, da se začne napenjati in da se razpreza (razpoka). Takrat je uže vinskokislega duha, in to je znamenje, da je kostanjeva moka uže zavrela; sedaj je pa tudi čas, da se živini poklada. 4 litri so na dan za eno molzno kravo zadosti v nadomestilo najboljšega žitnega drobu.

Kadar se živina divjega kostanja privadi, je zelo požrešna nanj, in kmalu se boste prepričali, da krave več molzejo in da je mleko dokaj boljše.

Samo po sebi pa se razume, da naj gospodar, kadar začne pokladati kostanj, to reč tako napravi, da ga poklada poredoma, to je, da si ga v kadeh tako pripravi, da ena kad za drugo pride na vrsto, če ga ima namreč veliko. Pa kar ga ima, če tudi malo, privoščiti naj ga živini.

To je najkrajša, najkoristnejša in po skušnjah popolnoma potrjena pot, s pridom porabiti divji kostanj.

Kisanje zelja.

Zelje je v domačem gospodarstvu posebne važnosti, ker nam je jako priljubljena jed. Rabi se presno za prikuho, ali pa kislo, kar je še najbolj v navadi. Ni je hiše, kjer bi ne rabili zelja. Zato sem se pa tudi namenil izpregovoriti nekaj besed o tem, kako se pripravi zelje za kisanje, da je posebno okusno in fino, ker prepričal sem se, da se v tej zadevi greši še prav mnogo, tako da je naposled zelje zelo slabo ali pa še celo neužitno.

Ko zelje popolnoma dozori, poreže se ter čedno otrebi vse gnilobe in druge nesnage, pa tudi zelenih listov, tako da ostane le bela glava. Le iz čisto osnaženih glav napraviti se da zelje, da je, kadar je kislo, lepe citronevorumene barve, ktera očem posebno prija. Ako pa bi se za kisanje porabilo tudi zeleno listje, imelo bi kislo zelje neprijetno, temnozeleno barvo. Razrezati se mora zelje lepo in kolikor moči drobno; le tako napravljeno zelje se lahko jemlje iz posode, kadar se rabi.

Predno pa se zelje vloži v kad, treba jo je dobro pregledati, kajti odkar se je zadnje zelje vzelo iz nje, napravile so se morebiti na dnu kake luknje ali razpoke, skozi ktere bi utegnili odtekati zelnica. Vsled tega bi zelje v kadi porjavelo, ostalo bi trdo ter bi se tako popolnoma izpridilo. Dobro je torej kad kakih 5—8 dni, predno se dene vánjo zelje, do vrha naliti z vodo ter jo tako pustiti. To pa je uže zato koristno, ker jo je mogoče potem popolnoma osnažiti od znotraj. Jako napáčno pa je, da semtertja puščajo v kadi vso nesnago prejšnjega leta ter novonarezano zelje denejo kisat v neosnaženo posodo. Kakor povsod, povdarjati je treba tudi tukaj, da je in mora biti tudi pri kisanju zelja snaga vedno prva!

Ko je kad pripravljena, pripraviti se morajo tri deske, ktere se polože na potlačeno zelje, kadar je kad polna. Razume pa se, da deske ne smejo presegati dolgosti dna. Kadi so namreč navadno tako napravljene, da se proti dnu počasi zožujejo, in ako bi bile deske predolge, uprle bi se v kad in zelje bi se gotovo izpridilo, če bi se ne opazilo to še v pravem času.

Ko je vse to pripravljeno, očedi se primerna množina kamenja, ktero mislimo naložiti vrhu zelja. *)

Kadar je kad pomita, osnažena in na svojem mestu, dene se vanjo kaka dva jerbasa razrezanega zelja ter se

*) Želeti bi bilo, da bi se za stiskanje zelja napravila primerna priprava; ali do sedaj nisem še izvedel, da bi za to kje rabilo kaj drugega, kakor golo kamenje, kar je za kisanje zelja za domačo rabo tudi najceneje.

prav dobro potlači. Ko se to zgodi pa tudi (ali uže prej), potrese se po zelju kake dve pesti soli. Na to se zopet dene zelje in nanje sol ter se tako nadaljuje toliko časa, dokler ni posoda polna do vrha. V nekterih krajih natresejo med zelje tudi nekoliko kuminovih zrn, kar mu daje posebno prijeten duh. Vrh zelja se položi celi zeln listi, tako da pokrijejo vse zelje. Na to se položi deske, nanje pa se naloži kamenje. Kadar se nalaga kamenje, paziti se mora posebno na to, da se naloži ravnotežno, da se pri vsedanju zelja ne podere, kar se jako rado zgodi. Kad, v kateri se kisa zelje, imeti mora kakih 10 cm od zgornjega roba luknjo, skozi katero se po cevi odteka zelnica. Ko je kamenje naloženo, zalije se zelje z vodo do vrha kadi.

To so glavna vodila pri pripravljanju kislega zelja. Kdor se ravna po njih, pripravil si bo gotovo dobrega zelja, za kupčijo ali za domačo porabo. Zelje bo imelo prijeten duh in okus. Seveda je tudi pri uže kislem zelju vse leto posebno treba paziti na snago. Kdor ne bo vsak teden snažil svojega zelja po površju, začelo mu bo smrdeti in bo postalo neužitno.

Končno naj še omenim, da je treba vedno paziti na to, da zelje v kadi ne zmrzne, predno ni kislo. Zelje, ki zmrzne med kisanjem, dobi blede, neprijetno barvo in se nikdar popolnoma ne skisa. "K."

Lesna gniloba na sadnem drevju.

Neškodljive se pogosto dozdevajo podkovaste gobe, ki visé po drevesih kakor podstavke, in zato se nanje tudi veliko ne ozira; posebno še, odkar se je žveplenki umaknil kresilnik (kresilni kamen). Vender pa se zane-marjanje drevesnih gob zelo hudo maščuje. Gobe navidezno drevju niso škodljive, toda s svojimi koreninami prodirajo globoko v les, kateri zaradi tega začne trohneti.

Drevesne gobe so klobukovci (himenomiceti), katerih plodnice (Fruchtträger) so časih zelo velike. Največ jih spada v red poliporcev (polyporei); tako na črešnjah nahajajoči se „polyporus sulphureus“ z žveplenorumenimi, majhnimi plodnicami, ki se sicer dobi tudi na hrastih; na jablanah in orehih rjavi kosmati „polyporus hispidus“; na orehih dalje tudi „polyporus squamosus Huds.“ z dolgo-trosnatim, ekscentričnim, peceljnatim, močno luskinastim klobukom; „hydnum Schiedermayeri Heuffl“ s sivorumen-kasto plodnico, ki se obnavlja vsako leto; „polyporus ignarius“ (kresilna goba) i. t. d. V resnici lepo število vrst, ki so si močno podobne! Onih, ki se nahajajo na gozdnih drevesih, niti ne omenim. Ako spomnimo še na „agaricide“, ki se navadno lotevajo korenin in katerih glavni zastopnik je „agaricus melleus“, imamo celo družbo, ki povzroči, da odmre marsiktero drevo, da začne marsiktero deblo gniti. „Polyporei“ navadno povzročajo trohnenje na deblu, „agarici“ trohnenje korenin.

Da se seznanimo s posebnostmi v življenju teh zajedalk (kar je potrebno za umetno pokončevanje), popisati hočemo najnavadnejšo, namreč kresilno gobo (trod, polyporus ignarius). Ker je kresilna goba obče znana, spoznali bomo po njenih posebnostih najlože tudi posebnosti drugih sorodnih gob.

Kresilna goba spada z vsemi svojimi sorodniki k največjim škodljivkam. Ako njen tros (klično zrnce) najde prostorček na nezavarovanej rani, požene micelij (tako se imenujejo korenine teh gob) v les, ki postane najprej temnorjav, potem rumenkastobel (bela trohnoba), in les je uničen. Najprej neki izločeni kvas (ferment) uniči v lesu notranje niti staničnih kož, potem dalje proti sredi,

dokler niso popolnoma razkrojene vse stanične kože. Ob enem napravlja micelij plodnice, ki imajo sprva podobo polkrogle, pozneje pa v prerezu podobo podkove. Te plodnice imajo na spodnji strani sklad cevij, luknjic (pôr, odtod ime polyporus), v katerih napravljajo peceljinate razrasti, hife (bazidiji), bazidijske trose, po katerih se goba dalje razširja. Vsako leto se znova napravi tak sklad cevij. Ta goba, kakor tudi vse sorodne, je večletna. Drevo, katero je napala, ne da se več rešiti. Če prav se odstrani plodnica, raste vender micelij še dalje in dalje razširja bolezen. Zato je najbolje tako drevo posekati in je vreči v ogenj. Goba pa se k sreči more razširjati le ondi, kjer klična zrna pridejo na zanemarjene rane, na odprta mesta, kjer les ni zavarovan s skorjo. Zato je treba pravilno ravnati z ranami, varovati jih z drevesnim voskom ali katranom ter iztebiti okužena mesta, da se ubranimo tej šibi.

Zgoraj omenjeni „polyporei“ so večinoma zajedalci, ki se nahajajo na zunanjih ranah in ki se pokažejo le na nadzemeljskih delih drevesa. Treba bi bilo še omeniti nekaj zelo škodljivih zajedalcev na koreninah. Med temi je uže omenjeni „agaricus melleus“. Njegov micelij raste med lesom in skorjo prav do konca posameznih korenin; dobi pa se tudi na podlogi debela, ako se skorja nekoliko ostrže. Plodnica navedene gobe je gliva, znana pod imenom „agaricus melleus“.

„Agaricus melleus“ se nahaja, kolikor nam je znano, kot pravi zajedalec le na jelovini; na sadnih drevesih, in sicer na uže odmrlih pa kot saprofit (saprophyt, stanovalec v gnilobi). Zlasti se dobi zelo pogosto na koreninah odmrlega koščičastega sadnega drevja. Razširja se ta godba, oziroma njegov micelij, v zemlji od korenine do korenine. Pospešuje jo prevelika vlaga in nezavarovane rane. Les se sčasom popolnoma razkroji. Najboljša sredstva, s katerimi se obvarujemo pred to glivo, je osušenje, pravilno ravnanje z lesnimi ranami (da preprečimo okuženje) in uničevanje okuženih mest.

Naj mimogredé omenimo še neko „ricomorfo“, ki lahko zelo opustoši zlasti vinograde ter povzroči iste prikazni, kakor trtna uš, ki pa lahko preide tudi na korenine breskev in marelic. To je po K. Hartigu koreninska trtna gliva „rhizomorpha“ (dematophora necatrix).

Sprva je Švicar Schmetzler učinek, ki ga povzroči „dematophora necatrix“, pripisoval gobi „agaricus melleus“ (ki časih tudi trte zajeda), drugi zopet glivi „hypogaea Roesleri“, ki pa se bajé nahaja le na mrtvih trtnih koreninah. Naposled je Hartig dokazal, da je tega kriva „dematofora“, ki se razlikuje od prejšnje glive. Micelij te zajedalke se lahko najde na trtnih koreninah, ker dela mnogo kodrastih, daleč raztezajočih se nitij med lesom in lubom; pri veliki mokroti (vlagi) raste celo na nadzemskih delih. Na zunanjih delih korenin napravijo se pa kepe micelijev (sklerocijev), iz katerih prodró plodnice. Te zopet zaplodé konidijske trose, po katerih se gliva skokoma razširja. Osebito po teh sklerocijih se razlikuje „dematofora“ od „poliporejev“ in „agarikov.“

Gliva se razširja skokoma po trosih ali pa s tem, da se micelij zatroša od korenine do korenine. Razširja se torej enako kakor trtna uš; zato tudi enake prikazni, koritaste jame, ki se spoznajo pri starejših zalegah po najslabših mladikah onih trt, ktere je gliva napala najprej; na večjem zemljišču pa po tem, da so taka zaležišča razvrščena bolj koncentrično. Mokrota posebno pospešuje to zajedalko, ki povzroči, da začne trta na koreninah gniti, in trta, katero je zajedalka napadla, mora poginiti. Da bi se varovali te hude škodljivke, čuvajmo se pred vsem, da v vinograd ne zasadimo okuženih trt. Ako pa

se je bolezen pokazala, porujmo takoj trte v primernem obsegu ter jih sežgimo z zajedalko vred. Ako ne storimo tega, pričakovati imamo, zlasti v vlažnejši zemlji, enakih opustošenj, kakeršna povzroči trtna uš.

Ivan Belle v „Gosp. Glasniku.“

Migljeji občinam.

(Govor gospoda Ig. Gruntarja v Bohinjski Bistrici dne 29. septembra t. l.)

Salus rei publicae suprema lex esto!

Častiti gospodje, spoštovani kmetje! Ne pričakujte od mene učenega govora. Z domačimi besedami vam hočem govoriti o tem, kako bi se vam v enem ali drugem pomagalo, kako bi se zboljšalo vaše stanje, kako bi se vam odvzelo kaj trpljenja. Razne so nad vami oblasti, ki skrbé za vaš blagor v gospodarskem oziru. Imate občinski urad, nad katerim je deželni odbor in glavarstvo, in nad tem je zopet deželna vlada in ministertvo. Dalje obstoji sodišče, nad katerim je deželno sodišče in nadsodišče in najvišje sodišče. O občinskih uradih ne bodem danes govoril, dasi bi bilo zelo hvaležno o tej stvari govoriti obširneje, glavarstvo omenim le mimogrede, ker sem si namenil nekoliko več izpregovoriti o sodišču.

Oglejmo si pred vsem delokrog sodišča. Kakšni so opravi, po katerih pridete v dotiko s sodiščem? To se peča z nedolefniki, ki niso sami sposobni oskrbovati svojega imetja, ter skrbi tudi za njih vzgojo, katero je dolžno nadzorovati. Če kdo umrje, skrbeti je, da pride njegova zapuščina v last tistemu, kterega določuje zadnja volja umrlega, ali ki je poklican po zakonu. Če nastanejo prepiri zaradi motenja posesti, lastnine, služnosti ali zaradi pravoveljavnosti poslednje volje ali zaradi plačila kake tirjatve, razsoja jih in v to svrhu, če treba, tudi zaslišuje priče, na ktere se sklicuje v dokaz svoje trditve ena ali druga stranka. Vaša posestva so vpisana v javno zemljiško knjigo, v katero se vpisujejo tudi dolgovi, ki jih napravite na posestvo. Kaj se vpisuje v to knjigo, o tem tudi določuje sodišče, katero končno sodi tudi o prestopkih, pregreških in hudodelstvih.

Vse te stvari vsakega izmed vas mnogokrat spravijo v dotiko s sodiščem, in vsa ta opravila kratko imenujemo „pravosodje.“ Od pravosodja pa moramo zahtevati, ako naj prebivalstvu ugaja, da je naglo, cenó in dobro. Če pridete vi s sodiščem v dotiko, morate hoditi zaradi oddaljenosti vaše občine od sedeža vašega sodišča v Radovljico dalno pot 6 do 8 ur. Nemogoče vam je pri dobrem vremenu opraviti svojo stvar pri sodišču v enem dnevu. Koliko zamudite časa, koliko imate trpljenja po zimi pri hudem mrazu in velikem snegu, po leti pri hudi vročini in prahu, koliko troškov, in zakaj? Dostikrat zaradi kake prav malenkostne stvari, ki ni vredna, da bi se omenila, da varuh ali sovaruh seže sodniku v roko, da bode vestno izpolnjeval svoje dolžnosti, da ste zaslišani kot priča v kaki včasih prav malenkostni pravdi, itd. Saj plačujete davke od svojega posestva, od svojih dohodkov! In težko jih plačujete, teže kakor jih plačujejo v krajih, ki leže na prometnih progah. — Le težko spravite svoje pridelke v denar. Pravico imate torej zahtevati, da se pravosodje za vas tako vrši, da ne zamudite toliko časa, da ne potrošite toliko denarja. — Vaši občini štejeta okoli 4000 duš. Nekoliko več jih ima občina Cerknica, ki je po svojih prošnjah dosegla svoje sodišče. In ta občina je oddaljena le $\frac{3}{4}$ ure od postaje Rakek, iz ktere se lahko peljejo nje prebivalci v $\frac{1}{2}$ ure

do Logatca, sedeža prejšnjega sodišča. In vi imate tako daleč — po zimi hude zamete, snega toliko, da ga ni pregaziti, po leti hudo vročino in koliko zamude pri obilem poljskem delu! Radovljiški sodni okraj ima sedaj 19.319 prebivalcev. Ali vsako sodišče na Kranjskem ni tako veliko. Kranjska Gora ima 7169, Tržič 6481 in Senožeče 6360 prebivalcev v svojem okraju. In v drugih okrajih po Nemškem, na pr. v Ampezzu na Tirolskem je le 3032 in v St. Gilgenu na Solnograškem celo le 2922 prebivalcev. Kar je torej mogoče drugod, kar so dosegli drugi, dosežete tudi vi, ako se ganete. Trkati je treba, če se hoče, da se odpre. Saj so za vse državljane enake pravice. Moj rojstveni kraj Kobarid je bil v enakem položaju, kakor vaš. Prav tako daleč so morali hoditi do svojega sodišča v Tolmin, kateri okraj je štel 22.000 prebivalcev. Moji rojaki so prosili za svoje sodišče in dovolilo se jim je. Prihodnje leto začne to sodišče že poslovati.

Utegnilo bi se morebiti ugovarjati, da bi občino zaradi ustanovitve sodišča zadeli veliki troški. Tega pa se ni bati. Uradnike seveda plača država, in šlo bi le edino zaradi poslopja, v katerem bi se nastanili uradi. Res je, da bi občina morala nekoliko popraviti ali prezidati kako primerno poslopje ali pa tudi morebiti zgraditi celo novo poslopje. Ali denar, ki bi bil v to potreben, dobila bi občina lahko na posodo od kakega denarnega zavoda za prav nizke obresti in proti vračilu v primerni dobi, in ker bi država za prostore, ki bi jih potrebovala za urade, plačevala primerno najemščino, pokrivala bi se iz nje obresti in odplačila na dolg, in občina bi v nekoliko letih postala lastnica hiše, od ktere bi dobivala potem vsako leto najemščino. Ker je novo zgrajena hiša 12 let prosta davka, bi vsaj v tem času občini gotovo ne bilo treba nič doplačevati na najemščino, da bi se pokrile obresti in odplačila na dolg. Če bi morebiti pozneje nastala potreba doplačila, bilo bi gotovo tako majhno, da bi ne prišlo v poštev, toliko manj, ker bi občina nastanila v takem poslopju lahko tudi občinsko pisarno, občinski zapor, bralno društvo, gasilno društvo, posojilnico i. t. d.

In koliko bi občina na drugi strani pridobila s svojim sodiščem! Koliko denarja bi ostalo v dolini, ki ga znosite polagoma, dan za dnevom, v Radovljico! Gotovo 5000 glđ. na leto. Še več bi pa prišlo denarja v dolino s tem, da bi država plačevala najemščino za stanovanja ter bi uradniki svoje plače pustili med vami.

Gotovo bi se pa tudi lahko izprosilo od grajščine in obrtne družbe, da bi k grajenju takega poslopja prispevala z lesom ali železom; vi občani pa bi tudi lahko znižali troške zgradbe s tlako. Grajščina in obrtna družba ne sme slovenske zemlje samo izpivati, ampak jo mora tudi brez posebne žrtve oploditi.

Brezdvomno pa je, da se ne reši hitro taka prošnja, katero napravita občini sporazumno na podlogi občinskih sklepov. Odpošlje se potem glavarstva deželni vladi, ktera je izroči ministerstvu notranjih zadev. To jo odstopi ministerstvu pravosodja, katero jo pošlje predpisanim uradnim potom do okrajnega sodišča, da to poroča o tem, koliko dajeta občini sodišču opravka. Končno pa povzroči tudi finančno ministerstvo poizvedbe zaradi davkov, in tudi finančna direkcija izjavi svoje mnenje o potrebi cele stvari. Končno izreče tudi deželni zbor na vladno zahtevanje svojo misel o potrebi sodišča. — Če se vse te oblasti izreko za ustanovitev, potem je stvar gotovo ljudstvu v korist in odpadejo že zaradi tega vsi pomisleki, da bi bila v kakem oziru nepotrebna. Naravno pa je, da vse te poizvedbe in ta poročanja potrebujejo

dalj časa. Ne kaže vam pa toliko časa trpeti vse neprilike, ki so spojene s sedanjimi razmerami. — Dokler se torej ne reši vaša dotična prošnja, uvedli naj bi se v vaši občini uradni dnevi, t. j. sodnik radovljiški naj bi prišel kadar treba, recimo morebiti vsak mesec enkrat za eden ali, če je treba, za dva dni v vašo občino, in tako naj bi vam bila dana prilika, da bi malone vsa opravila, zaradi katerih morate sedaj v Radovljico, lahko opravili doma brez troškov in zamude časa. Lože bi prišel en sam v vašo dolino, kakor da vas mora toliko k sodišču. Tako bi doma obetali varuhi izpolnjevanje svojih dolžnostij, in opravljali tudi vsa opravila, ki imajo zaradi svojih varovancev pri sodišču. Tudi varstveni računi bi se pregledovali doma, smrtovnice in inventure bi se napravljale doma; zadnje brez troškov, kateri sedaj zanje naraščajo. Zapuščinske razprave bi se lahko izvršile doma in tudi legalizovanje, t. j. potrditev pristnosti vaših podpisov na listinah, za zemljiško knjigo namenjenih, bi vam pri tej priliki napravil sodnik. Če si omislite vsak za se z majhnimi troški (kolek za 1 gld.) izpiske iz zemljiške knjige, ter si občini naročita mapi — svoj posestni list ima že tako vsak v roki — bi se vam jemale tudi zemljeknjižne prošnje pri takih uradnih dnevih na zapisnik. Mapo si pa lahko brez troškov omislite. — Dasi je določen od deželnega odbora znesek 800 gld. na leto za zdravnika v vaši dolini, se izda, ker opravlja to službo bleški zdravnik, na leto le 200 gld. Ne bilo bi neopravičeno, če prosite, da vam deželni odbor za to, kar prihrani, omisli prepotrebne mape. — Nekatere stvari pa naj bi bile od uradnega dne izvzete. Če se kdo s svojim dolгим jezikom dotika časti svojega bližnjega, če se kdo vpijani in potem pretepa, taki naj bi za kazen hodili daljjo pot v Radovljico, da bi imeli med potjo čas pre-mišljevat o tem, kako grdo so ravnali.

Tak uraden dan bi državo na leto veljal le kakih 500 gld., torej komaj dvajseti del tega, kar sodišče, in ga gotovo dosežete, če le prosite zanj. Prosite torej za začasno vpeljavo takih uradnih dni! Če bi se pa ne hoteli odločiti za prošnjo za svoje sodišče, prosite vsaj za uradne dneve. (Konec prih.)

Kako se delé in urejajo skupni pašniki, gozdi in enaka skupna zemljišča.

Že napis kaže, da v tem spisu ne bo govora o delitvi in razdelbi skupnih lastnin ali solastnin sploh, kakor na pr. skupnih domačij, temuč da bode govor samo o tem, kako se delé ali urejajo solastninska zemljišča posebne vrste.

Najnavadnija skupna zemljišča te vrste so ona, ki so je dobile občine ali skupine upravičencev po cesarskem patentu z dne 5. julija 1853. leta, št. 130. državnega zakonika, od grajščin in sploh od gospodk kot odkupnino za pašo, drvarščino in druge služnostne pravice.

Vender ne spadajo semkaj samo taka odstopljena in za gotove pravice odkupljena zemljišča, temuč tudi vsa druga, ki se od nekdaj v resnici skupno uživajo, kakor: pašniki, skupni gozdi, pa tudi skupni travniki in njive, ki se po raznih krajih imenujejo „skupščine“, „počedije“, „spolovinski“, „menjalni travniki“ i. t. d.

Solastnine, s katerimi se nam je baviti, pa morajo prvič biti res zemljišča, ne pa samo hiše in druga poslopja ali druge vrednostne stvari, drugič morajo upravičenci ali občina taka zemljišča navadno tudi dejansko uživati, to je po njih pasti, kositi, drevje sekati i. t. d., ne pa dajati jih le v zakup (štant).

Poprej so se taka zemljišča delila samo tedaj, ako je v to vselej posebe privolil deželni odbor, oziroma deželni zbor, ter ako so upravičenci zato napravili posebno pogodbo. Ako niso bili vsi upravičenci zadovoljni, da se deli, bilo je dosti dragih pravnih in nepotrebnih preprirov.

Takih posebnih dovoljenj in zakonov (postav) za vsako posamno razdelitev je treba v slovenskih zemljah še na Primorskem in Štajarskem, ni pa jih več treba na Kranjskem in Koroškem, kjer je največ te vrste zemljišč. Na Kranjskem velja v ta namen razdelitveni in uredbeni zakon (postava) z dne 26. vinotoka 1887. l., št. 2. deželnega zakonika iz l. 1888., s kasneje potrjenimi zakoni; na Koroškem pa velja tak zakon z dne 5. julija 1885. l., št. 25. dež. zak.

Vsebina obeh zakonov ali postav je skoro tista ter obstoji v tem, da se razdelba in uredba opisanih skupnih zemljišč zelo olajšuje in da je obravnavanje radi tega prepuščeno posebnim oblastvom.

Delovanje za razdelbo in uredbu se imenujejo po latinskem izrazu „agrarske operacije“ oblasti v to postavljene pa agrarske oblasti.*)

K agrarskim oblastim spadajo: za Kranjsko c. kr. deželna komisija za agrarske operacije v Ljubljani, za Koroško c. kr. deželna komisija za agrarske operacije v Celovcu; kot druga pritožbena stopinja za obe deželi je c. kr. ministerska komisija za agrarske operacije na Dunaju.

V obeh deželah je tudi po troje c. kr. krajnih komisarjev za agrarske operacije, ki po deželi sprejemajo dotične prošnje, obravnavajo z upravičenci in tudi sami odločujejo, kadar zaradi pravic ni prepira.

Razdelba skupnih zemljišč se pričinja le na prošnjo sodelaznikov ali občine. Ta prošnja se imenuje povzročitev ali, po latinskem jeziku, provokacija.

Razdelba je ali glavna ali nadrobna.

Glavna razdelba je delitev skupnih zemljišč na dvoje ali več skupin, in sicer 1.) med bivšimi gospodkami na eni, občinami ali bivšimi podložniki na drugi strani, ali 2.) med županijami ali občinskimi oddelki, na primer med dvema ali več vasi, ali 3.) med županijami ali občinskimi oddelki na eni in med poljedelskimi združbami na drugi strani. Ako ima na pr. več občin ali vasi skupen pašnik ali gozd, vsaka lahko prosi, naj se razdeli tako, da bode imela sleherna občina ali vas svoj del, katerega smejo odslej uživati samo upravičenci tiste vasi ali občine, kateri je bil oddeljen.

Za glavno razdelbo sme prositi vsak upravičen oddenek, ki se hoče ločiti iz skupščine. Ako je tak oddenek županija sama, tedaj ima razdelbeni sklep ukreniti občinski odbor, in deželni odbor mu ima pritrditi.

Kadar je število upravičenih posestnikov pri eni razdelbeni stranki gotovo, tedaj ima na Kranjskem vsaj njih tretjina podpisati prošnjo za glavno razdelbo skupnega zemljišča. Če je na primer pri kakem skupnem pašniku upravičenih 9 posestnikov iz prve, 10 iz druge in 15 iz tretje vasi, ter ako hočejo upravičeni posestniki iz prve vasi imeti pašnik zase oddeljen, telaj morajo prošnjo vložiti 3 posestniki; ako hočejo isto posestniki iz druge vasi, treba v to prošnje 4 posestnikov, ako oni iz tretje vasi, pa prošnje 5 posestnikov.

Na Koroškem ima prošnjo za glavno razdelbo vložiti samo četrti del takih upravičenih posestnikov.

Nadrobna razdelba skupnih zemljišč je ali nadaljna razdelba pri glavni razdelbi pripadlega skupnega deleža,

*) ager pomeni v latinskem zemljišče, operatio pa delovanje; agrarske operacije so torej delovanja z zemljišči, tukaj s skupnimi zemljišči, kakor tudi obravnave ki imajo ta namen.

ali nadrobna razdelba skupnega zemljišča med upravičence sploh, tako da v obeh slučajih dobi vsak upravičenec svoj delež posebe odmerjen.

Nadrobna razdelba se vrši brez glavne razdelbe tedaj, kadar je število vseh upravičenih posestnikov gotovo, namreč: 1.) med nekdanjimi podložniki, 2) med člani poljedelske združbe, 3.) med soupravičenci do splovin ali menjalk.

Provokacija za nadrobno razdelbo mora izhajati na Kranjskem vsaj od ene tretjine, na Koroškem pa od ene desetine vseh k skupnemu užitku upravičenih posestnikov.

Opomniti je treba, da smejo za razdelbe prositi le oni, ki imajo posest ali last do skupnega zemljišča. Le-te imenuje zakon (postava) sodeležniki. Ne smejo pa razdelbe prositi drugi, ki imajo kako drugačno pravico pri skupnosti. Tako nima k taki prošnji pravice, kdor ima pri skupnem zemljišču samo služnostno pravico paše ali drvarščine; tudi ne tisti, ki dobiva za užitek drugih upravičencev kako davščino, bodisi v denarju ali v čem drugem, in še manj tisti, ki ima na tem zemljišču terjati kako posojilo, temuž razdelbo sme zaprositi samo tisti, ki ima ondi resničen popolen užitek, in tak se ravno imenuje sodeležnik. Na Kranjskem morajo sodeležniki prej odkupiti pravice služnostnih upravičencev, ki nimajo vsega užitka pri skupščini, na pr. upravičencev do same paše ali drvarščine, predno prosijo za razdelbo. To velja posebno, če se služnostni upravičenci razdelbi ustavljajo.

Po kranjskem zakonu z dne 8. prosinca 1889. l., št. 7. dež. zak., je treba prošnjo za odkup služnostnih pravic vložiti pri c. kr. deželni vladi v Ljubljani.

Kadar upravičencem ni do razdelbe, temuž samo do tega, da se njih pravice do posesti in užitka pri skupnem zemljišču uredé in ugotovijo, da na pr. ne pase kdo preveč živinčet ali ne izseka grmovja in drevja drugim upravičencem na škodo, tedaj prosijo za uredbo ali regulacijo skupnega zemljišča.

Prošnje za regulacijo mora podpisati toliko sodeležnikov, kolikor ono za glavno razdelbo, za regulacijo splovin ali menjalk pa vsaj tretjina vseh sodeležnikov, torej tako, kakor pri nadrobni razdelbi.

Prosilce za razdelbo in uredbo pa velja šteti le po številu (glavah), ne pa po velikosti njih deležev. Ako je na pr. pri kakem pašniku 6 sodeležnikov upravičenih kot pol zemljakov, 3 pa so upravičeni samo kot četrtzemljaki, to vendar samo slednji trije lahko povzročijo razdelbo ali uredbo skupnega zemljišča. Tako velja na Kranjskem; na Koroškem pa bi oboje povzročil lahko en sam četrtzemljak, kakor je povedano že zgoraj. Kadar je provokacija napravilo pre malo sodeležnikov, tedaj ostanejo oni, ki so jo vložili, še 6 mesecev od vložitve dalje nanjo vezani; med tem lahko pristopijo še drugi sodeležniki, da se doseže zadostno število.

Regulacijo (uredbo) pa uvedejo oblasti lahko tudi same ob sebi (uradoma):

1.) Kadar jo politično deželno oblastvo spozna za potrebno za javno korist, 2.) pri glavnih razdelbah, v kolikor se ne izvrši nadaljna nadrobna razdelba.

Vender je regulacijo po teh novih zakonih (postavah) dovršiti sploh le takrat, kadar bi ne bila mogoča ali zadostna po veljavnih občinskih postavah.

Regulacija ali uredba užitninskih in oskrbovalnih pravic se sicer zahteva le redkokdaj ter pri obširnih skupnih zemljiščih, zato se bomo odslej ozirali bolj na razdelbe, ki so za nas večje važnosti.

Prošnje za razdelbo skupnih zemljišč, kakor tudi za uredbo dotičnih užitninskih in oskrbovalnih pravic

je treba vlagati, pri c. kr. deželni komisiji za agrarske operacije. (Dalje prih.)

Naši sadni vrti.

Naši sadni vrti so v obče še prav slabi; lepoticje naj bi bili našim hišam in pristavam ter donašali nam lepega dobička, pa so le zapuščen kos zemlje, kateri neznatno malo koristi.

Kaj je slabega po naših vrtovih, kako je sadje vzgojevati i. t. d., to hočemo v nastopnih vrstah nekoliko popisati.

Na vrtu imejmo najprvo samo dobro sadno drevje, bodisi kupčijskih vrst ali za domačo porabo v sušilo ali mošt. Zato ne sadi drevja, katero ti rodi malovreden sad, in spravi z vrta neplodno in staro drevje. Lahko trdimo, da polovica drevja po naših vrtovih rodeva malovredno sadje. Nujno je torej potrebno po naših vrtih precepiti malo in slabo rodeče drevje s takimi vrstami, ktere so izkušene kot dobre. V našem listu smo uže mnogokrat pisali o dobrih vrstah, pa hočemo še večkrat. Precepljati je najbolje spomladi. V ta namen požagamo drevesu, ki je staro do 40 let, vse veje doli do tistih, na ktere bodemo cepili. Rane od žage porežemo potem gladko in jih vse zamažemo prav skrbno s cepilno smolo. Čez tri leta imamo zopet rodeče drevo, katero nam pa daje sedaj obilo lepega in dobrega sadja.

Pa ne le da precepe prav živo priporočamo našim sadjarjem, ampak tudi da pomlade svoje staro drevje, katero videzno peša v rodovitnosti ter pričinja kazati suho vejevje. Pomladitev imenujemo prav močno skrajšavo vseh vej, s čimer prisilimo drevo, da naredi nov in čil les. Kar čudovito je, kako se obraste tako pravilno pomlajeno drevo in kako postane zopet rodno.

Sedaj hočemo omeniti najpoglavitejšega sadjarskega opravila po naših zanemarjenih vrtih. Naši sadjarji naj vendar spoznajo, da brez gnojenja ne smejo nadejati se lepega ter brez napake sadja, niti da jim bode drevje obilno in stanovitno rodevalo, pa zlasti krepko se razvijalo. Gnojiti moramo sadnemu drevju vsaj vsako tretje leto, kako pa, o tem hočemo ob svojem času še katero reči. Sadnemu drevju lahko gnojimo skoraj vsako leto; posebno po dobrih letinah, ki so drevje zelo oslabilo, moremo z gnojenjem drevo prisiliti, da začne iz nova krepko rasti in roditi.

Razen navedenih opravil je po naših sadovnjakih še marsiktero koristno delo opravljati. Tako moramo zemljo zlasti okoli mlajšega drevja večkrat zrahljati, poganjke iz korenin (pri češpljevem in drugem drevju) odstraniti, pregosto vejevje razredčiti, vodene, nerodovitne poganjke iztrebiti ali jih rodovitne storiti, če jih primerno skrajšamo.

Čistiti debela mahu ter druge nesnage je tudi važno opravilo, poleg tega je tudi treba obirati in zatirati gosence in drug mrčes.

Neobdelani in zanemarjeni sadovnjaki so v pravo sramoto lastnikom, a lepo, skrbno in pravilno obdelan sadni vrt je pa obilen vir dohodkov in lepota vsakemu posestvu. Na delo terej, slovenski sadjarji in ravnajte se po tem pouku!

Razne reči.

— Obrezovanje orehov. Na tak način, kakor se obrezujejo druga drevesa, se orehi nikdar ne obrezujejo, ker tega kronina rast nikakor ne zahteva. Da bi se pa oreh ne smel

obrezovati, to je kaj napačno mnenje. Oreh prenese obrezovanje kakor vsako drugo drevo, samo o pravem času se mora izvršiti. Obrezovati se sme samo tedaj, kadar počiva, torej od tedaj, ko smo ga oklatili pa do meseca februarja. Zato naj se orehi obrezujejo le jeseni. Pri obrezovanju močnejših vej se mora vsikdar skrbno paziti na to, da se rana dobro zamaže, ker to drevo rado globoko gnije. Če orehi zmrznejo, kar se pripeti le spomladi, odrežejo se suhe veje še le jeseni. Pomniti pa je treba, da se orehovo drevo z obrezovanjem ne da pomladiti.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 128. Leseno lopo mislim pokriti s strešno lepenco; zato vprašam, ali mi svetujete to storiti, koliko časa trpi taka lepica in kje se dobi najcenejša? (A. R. na C.)

Odgovor: Strešna lepica je prav dobra za kritje streh ter trpi zelo dolgo, ako se je kritje pravilno zvršilo in se v poznejših letih izvršijo vsa dela, ki so za ohranjenje lepice potrebna. Pri Vas pa, kjer imate hudo burjo, strešna lepica ni umestna, kajti prva burja bi Vam odnesla celo streho. Strešno lepico dobite v Ljubljani pri vseh stavbenih podjetnikih in pri A. Druškoviču.

Vprašanje 129. Spomladi sem cepil jablanov divjak s hruševim cepičem, ki jako bujno raste. Ali bo iz tega cepljenca kdaj rodno drevo? (A. T. v V.)

Odgovor: Ob skrbni izvršitvi pravilne cepitve se hruška vselej prime na jablanovo podlogo, a tako drevo ni trpežno in kmalu pogine. Bolje naredite, če bodočo pomlad drevesce precepate.

Vprašanje 130. Kako se odpravijo kokošim uši? (J. B. v S.)

Odgovor: To, kar se pri perutnini običajno imenuje uši ali kurjenci, so prav za prav ptičje pršice. Napadene kokoši je treba mazati, zlasti ob grebenu in po nogah, koder se delajo grinje, s trpentinovim oljem, s petrolejem, z močno tobakovo vodo ali s čim drugim enakim. Isto tako se mora kurnik skrbno osnažiti, in sicer z vročim lugom, če pa kurnik ni dosti vreden je pa najbolje sežgati ga in narediti novega.

Vprašanje 131. Imam poldrugo leto staro žrebico, ki ima, kakor mislim, srbečico. Spustili so se ji namreč najprvo po vratu in potem po nogah mozolčki, ki kobilo tako srbijo, da se kar grize. Dotična mesta so kar brez dlake in so nasuta z belimi mehurčki. Bolezen se je pokazala spomladi. Živinozdravnik mi je priporočal, kobilo zmivati z lugom, pa nič ni pomagalo. Ali je kako sredstvo proti srbečici? (F. S. v D.)

Odgovor: Srbečica je jako dolgotrajna kužna bolezen, ki se zelo težko odpravi. Čez zimo navadno izgine, a spomladi se zopet pokaže. Vi ste menda vprašali za zdravljenje le kakega domačega mazača. Svetujemo Vam, obrniti se do resničnega živinozdravnika. Kako srbečico zdraviti, berite tudi v knjigi družbe sv. Mohorja, „Domači živinozdravnik,“ na str. 194. — Na vsak način je žrebico pridno zmivati, in to z razkuževalno vodo, na pr. z vodo, kateri je primešan kresolin, kresolin ali lisol.

Vprašanje 132. Kdaj in kako je treba želod sejati, da najbolje uspeva? (J. G. v. G.)

Odgovor: Želod se najbolje seje jeseni; tudi spomladanska setev je dobra le težko je želod čez zimo dobro hraniti. Pri setvi želoda ni drugega pripomniti, kakor da pride v zadosti zrahljano zemljo kakih 6 do 8 cm globoko.

Vprašanje 133. Slabo gnojeno njivo bom jeseni posejal z ozimino in spomladi z deteljo ter jo potem pognojil z umetnim gnojem. Kje bi dobil tak gnoj in koliko se ga rabi na oral? (J. B. v M.)

Odgovor: Če je njiva slabo gnojena, tedaj ji primanjkuje vseh glavnih redilnih snovij, t. j. dušika, kalija in fosforove kisline. V takem slučaju bo umestno gnojilo soliternat kalijev superfosfat, katerega dobite v kemijski tvornici v Hrastniku pri Zidanem Mostu na Štajerskem. Na oral se rabi tega gnojila 200 do 250 kg.

Vprašanje 134. Je li je mavec (gips) dober gnoj za ameriške trte in kako vpliva na travniku in pri drugih rastlinah? (F. V. v S.)

Odgovor: Mavec prav za prav ni gnoj, temuž on le naredi, da se razne redilne snovi v zemlji hitreje in v večji meri razkrojijo, vsled česar rastline tem bolje uspevajo, koder se potrese z mavcem. Koder pa v zemlji sploh ni dovolj redilnih snovij, tam pa mavec nima nobenega vpliva. Skušnje uče, da se potresanje z mavcem izplača le pri detelji, drugod pa ne. V vinogradu pa mavec nima prav nobene vrednosti.

Gospodarske novice.

* **Novi c. kr. kmetijski minister.** Z najvišjim odlokom z dne 30. septembra t. l. je dobila Avstrija novo ministerstvo in v njem novega kmetijskega ministra v osebi grofa Ivana Ledeburja. Novi minister, ki je sam kmetovalec ter zato dobro pozna težnje kmetijskega stanu, kateri je ravno sedaj v takih stiskah, da mu more pomagati le najizdatnejša državna pomoč, utegne biti mož na pravem mestu. Njegovi nazori, ktere je izrekel pri nastopu svojega mesta, nam obujajo opravičeno nado, da bo imel kmetijski stan pri novem ministru največjo oporo. Rekel je namreč: „Jako blagodejna je bila misel, da se reši kmetijsko vprašanje z zadržno organizacijo, kajti ta je podloga vsaki konservativni agrarni preosnovi; ako se oživi ta, potem ne bode težko z resnostjo in previdnostjo doseči uspeh pri olajšavi hipotekarnih dolgov, ob enem pa tudi preoznovati osebni kredit. S tem bomo odpravili one žalostne razmere, ktere sedaj na tako neugoden način vplivajo na prodajo poljskih pridelkov. Pred oči moramo imeti oproščenje našega poljedelstva od skoro neznosnega pritiska tuje špekulacije, ki mami pridnost in razumnost, slabi proizvajatelje in konsumente in ki je dosti dolgo časa zajedala naše narodno blagostanje. Ako se nam to posreči, tedaj smo izvršili rešilno delo z ozirom na velike socialne poskuse, ki nas čakajo, iznašli važno sredstvo za mirno rešitev svetovnega socialnega vprašanja.“

* **Umetna gnojila,** t. j. kajnit in Tomasova žlindra, so družbi popolnoma pošla, in to vzlic trikratni naročitvi. Ker je ona množina kajnit, ktero sme naša družba vsled dovoljenja c. kr. finančnega ministerstva vsako leto naročiti, uže dosežena, za letos družba ne more več izposlovati večje množine, zato se bo sedaj prenehalo z oddajo umetnih gnojil in se ne bodo več sprejemala naročila.

* **Na premovanje govedi,** in sicer dne 21. oktobra t. l. ua Vrhniki, 23. na Pristavi in 26. v Trebnjem, opozorimo naše čitatelje.

* **Prošnje za plemene ovne** je z ozirom na razglas v današnji številki vložiti do 5. novembra t. l.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 6. oktobra 1895. l.

Seji je predsedoval družbeni predsednik gospod cesarski svetnik Ivan Murnik, navzoči so pa bili odborniki gg.: Le-

narčič, Povše, Rohrman, Witschl, dr. pl. Wurzbach in tajnik Piro.

Odbor je na predlog došlih prošelj določil, katerim prosilcem je oddati beljanske bike, nakupljene iz državne podpore.

Na poziv deželnega šolskega sveta je odbor izrekel svoje mnenje o prošnjah za državno, oziroma deželno podporo šolskim vrtnarjem v tekočem letu.

Za nove člane so predlagani in se sprejmo gg.:

Povše Martin, posestnik v Polšniku; Šekš Anton, posestnik v Jablanskih Lazih; Meditz Ivan, strugar in sadjerejec v Nemški Loki; Oven Janez, posestnik na Dobrovi pri Ljubljani.

Razglas kranjskim ovčarjem.

Podpisani odbor je ukrenil tudi letos porabiti državno podporo za ovčarstvo za nakup ovnov, ter bode v ta namen kupil in razdelil po deželi dobre plemene ovne bergamaške pasme.

Izkušnja je pokazala, da našim krajem izvrstno ugaja „bergamaško ovčje plemo“, imenovano tudi „velikansko planinsko plemo“. Prednosti tega plemena so hitra rast, velikost in teža, primerno dobra volna ter izvrstna sposobnost za pašo. Ovce tega plemena vsled slabih pašnikov v svoji domačiji niso prav nič razvajene ter so utrjene zoper vse vremenske izpremembe.

Podpisani odbor bode torej tudi letos oddajal te ovne, in sicer onim kranjskim ovčarjem, ki vložijo prošnje, v kateri je od dotične kmetijske podružnice potrjeno, da se precej pečajo z ovčjo rejo (navesti je število ovac), in ki se zavežejo:

1.) da plačajo, kadar prejmejo ovna, glavnemu odboru 5 gld.,

2.) da bodo vzprejetega ovna obdržali najmanj dve leti za plemo, kolikor dopušča umna ovčja reja.

Nekolekovane prošnje je vložiti do

dne 5. novembra t. l.

pri podpisnem odboru.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Program za delitve premij za govejo živino, ki bode

v ponedeljek, dne 21. oktobra t. l., na Vrhniki, v sredo, dne 23., na Pristavi pri Trliču in v saboto, dne 26., v Trebnjem.

Visoko c. kr. kmetijsko ministerstvo in slavni deželni odbor kranjski sta na predlog c. kr. kmetijske družbe kranjske blagovolila dovoliti, da se napravi delitev premij za govejo živino v teh treh krajih za okrajna glavarstva ljubljansko, kranjsko in novomeško ter sta v ta namen dovolila potrebni denar.

Namen razstavi in delitvi premij je:

a) Da se živinorejci teh okrajev s primerjanjem goved vzpodbudijo za napredek v živinoreji in se o njej pouče,

b) da se razvidi uspeh, ki se je zlasti z deželno in državno podporo dosihdob dosegel pri reji naše domače goveje živine.

1.) Pravice do premij imajo vsi živinorejci imenovanih okrajnih glavarstev.

2.) Do desete ure dopoldne mora vsa živina biti na mestu razstave, in sicer posebe junci, posebe telice in posebe krave, za ograjo privezane. Vsak lastnik mora skrbeti, da ima njegova živina hlapca ali deklo, ki streže živini.

2.) Da živina sme postati deležna premije, mora najmanj uže pol leta biti lastnina tistega gospodarja, ki jo razstavi. To mora razstavnik dokazati s spričalom svojega županstva.

4.) Može, kateri bodo sodili o premovanju živine, izbero se po dotičnem predpisniku c. kr. ministerstva za kmetijstvo in se morajo ravnati po predpisih, za to določenih.

5.) Kdor je premijo dobil, mora se s posebnim pismom zavezati, da bode izpolnil vse, kar veleva imenovani ministerski predpisnik, ter da bode obdarovano govedo najmanj eno leto obdržal za plemo.

6.) V razstavo se pripuščajo:

junci (biki), ki so $\frac{1}{2}$ do 3 leta stari,

breje telice, ki so najmanj 2 leti stare,

molzne krave, ki so imele eno, dve, tri, štiri ali k večjemu 5 telet.

Govedo sme biti izvirnega marijedvorskega, muriškega beljansko-pincgavskega plemena in pa domača živina, mešana z zgoraj imenovanimi 3 rodovi ali pa tudi z drugimi plemenitimi rodovi ali pa tudi čisto domača živina.

7.) Za lepo živino so določene naslednje premije:

I. Za bike 6 premij, in sicer ena 25 in ena 15 ter 4 po 10 gold.

II. Za krave 5 premij, in sicer ena 20 in 4 po 10 gold.

III. Za breje telice 5 premij, in sicer ena 20 in štiri po 10 gold.

Posestnikom, ki bodo pripeljali k premovanju v vseh oddelkih najlepšo skupino goved, sme presojevalni odbor prisoditi vrhu gorenjih premij tudi priznansko diplomu za umno zivinoorejo, in v posebnem slučaju še izvanredno posebno premijo.

Od centralnega odbora c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, dne 30. septembra 1895,

Ivan Murnik s. r.,
predsednik.

Gustav Piro s. r.,
tajnik.

Št. 13.329.

Razglas.

Glasom telegrama visokega c. kr. ministerstva za notranje stvari z dne 5. oktobra 1895. l., št. 29.131., se je med prasiči tudi v ogerskih mestnih ozemljih Pécs (Fünfkirchen) in Ujvidék (Neusatz) vnela svinjska kuga.

Deželna vlada zatorej preklicuje razglas z dne 3. julija t. l., št. 8510., ter brez izjeme in brez ozira na njih živo težo prepoveduje uvažati prasiče iz gori imenovanih mestnih ozemelj na Ogrskem na Kranjsko.

To se s tem daje na občno znanje v ravnanje in pod izogibom kazenskih nasledkov po zakonu z dne 24. maja 1892. leta, drž. zak. št. 51., eventualno po § 46. občnega zakona o živinskih kugah in k temu zakonu izdanega izvršitvenega ukaza, drž. zak. št. 35. in 36. iz leta 1880.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 5. oktobra 1895.

Št. 13.436.

Razglas.

Ker je parkljasta živina v mestnem ozemlju Solnograškem že dalj časa popolnoma prosta kuge, zatorej deželna vlada, sklicevaje se na tuuradni razglas z dne 10. avgusta 1895. l., št. 10.552., iznova dopušča uvažati parkljasto živino iz mestnega ozemlja Solnograškega na Kranjsko.

Glede uvažanja parkljaste živine iz političnih okrajev Zell am See in Sv. Janez v P. ostajajo za vsak slučaj posebej še v veljavnosti določila tuuradnega razglasa z dne 12. septembra t. l. št. 12.098.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 9. oktobra 1895.

Listnica uredništva.

A. H. v G. Naša družba oddaja bike le kranjskim posestnikom. Obrnite se do c. kr. kmetijskega društva v Gorici.